

Christian Bumke & Andreas Voßkuhle
**GERMAN CONSTITUTIONAL LAW – INTRODUCTION,
CASES AND PRINCIPLES**
Oxford University Press, 2019., pp. 581

Knjiga *German Constitutional Law – Introduction, Cases and Principles* donosi pregled najznačajnijih odrednica njemačkog ustavnog sustava i to ponajprije kroz prikaz najvažnijih ustavnih načela te pregled ustavnog kataloga temeljnih prava i sloboda, ali i judikaturu Saveznog ustavnog suda kao jednog od najuglednijih svjetskih ustavnih sudišta. U tome smislu autori Christian Bumke i Andreas Voßkuhle pružaju uvid u najvažnije odredbe samoga Temelnog zakona (dalje: TZ) iz kojih proizlaze najbitnija načela njemačkog ustavnog poretka, a koja Savezni ustavni sud uzima kao ishodišnu točku u donošenju svojih odluka. U tome smislu, u ovoj knjizi obrađuju se kako temeljna prava i slobode zajamčene TZ-om, tako i neka od najvažnijih pitanja ustavnog poretka. Stoga su obrađena neka od najaktualnijih pitanja koja se neposredno tiču prava i sloboda pojedinaca, kao što je pravna regulacija istospolnih brakova, pitanje privatnog vlasništva ili pak doživotne zatvorske kazne te prava na slobodu okupljanja. Međutim, isto tako, autori izlažu i o pitanjima koja se tiču nacionalne razine, kao što je ustrojstvo državne vlasti ili zabrana djelovanja radikalnih političkih stranaka, pa sve do onih pitanja koja se odnose na nadnacionalnu razinu, poput važnih pitanja procesa europskih integracija.

Knjiga je izašla 2019. godine u izdanju Oxford University Pressa i ima ukupno 581 stranicu. Na samome početku nalazi se Predgovor (str. iv.), potom slijede Kazalo (str. vii.-viii.), Tabela slučajeva (str. ix.-xx.) te Popis skraćenica (xxi.-xiv.). Nakon toga je uvodno poglavlje "Introduction: The Grundgesetz" (str. 1.-32.) u kojem autori izlažu o povijesnom kontekstu donošenja samog Temelnog zakona u vremenu neposredno nakon Drugog svjetskog rata te o temeljnim načelima kojima su se vodili njegovi donositelji. Potom pružaju kratak uvid u povijesni razvoj ovoga ustavnog dokumenta tijekom vremena, kroz njegove promjene. U uvodnom poglavlju autori izlažu i o ulozi Saveznog ustavnog suda u interpretaciji TZ-a i o njegovim promjenama te njegovoj međunarodnoj dimenziji kao jednog od najutjecajnijih ustavnih sudova. Nakon ovoga uvodnoga dijela slijedi središnji dio knjige koji je podijeljen u ukupno trideset i dva poglavlja (str. 33.-568.) dok se na samome kraju knjige nalazi Kazalo pojmova (str. 569.-581.). U nastavku kazat ćemo nešto više o sadržaju središnjeg dijela knjige.

U prvome poglavlju "General Theory of Fundamental Rights" (str. 33.-89.) autori izlažu o temeljnim pravima koja unutar ustavnog poretka uspostavljenim TZ-om, prema njihovim riječima, predstavljaju "središnju komponentu" ustavno-demokratske države otvorene prema međunarodnoj zajednici država. Nadalje, izlažu o tome tko su nositelji temeljnih prava, potom tko ima obvezu njihova poštovanja i zaštite te kakav učinak jamstva temeljnih prava imaju unutar ustavnog poretka. Nakon prvoga poglavlja, autori u idućim poglavljima čitatelja provode kroz

strukturu samoga TZ-a odnosno kroz njegove dijelove koji sadržavaju temeljna ustavna načela, naravno, uključivši i katalog temeljnih prava i sloboda zajamčenih ovim ustavom. Dakako, izlaganje u svakome poglavlju popraćeno je relevantnom praksom samoga Saveznog ustavnog suda i njegovim odlukama vezanim uz pojedina načela odnosno prava i slobode. Tako se, primjerice, u drugome poglavlju (str. 91.-100.) izlaže o načelu ljudskog dostojanstva kao o jednom od stožernih načela ustavnoga poretka, navedenom već u prvome stavku prvoga članka TZ-a. Potom, možemo izdvojiti načelo jednakosti pred zakonom predviđeno čl. 3. TZ-a o kojem se govori u trećem poglavlju (str. 131.-144.), zatim načelo vladavine prava o kojem govori poglavlje dvadeset i dva (str. 347.-370.). Spomenimo još i načela koja se odnose na organizaciju SR Njemačke kao demokratske, federalne i socijalne države navedenih u čl. 20. TZ-a, čemu su posvećena poglavlja devetnaest (str. 321.-332.), dvadeset (str. 333.-336.) te dvadeset i jedan (str. 337.-346.).

Naravno, u knjizi je posebna pozornost posvećena temeljnim slobodama i pravima te judikaturi Saveznog ustavnog suda glede njih. Tako se u petome poglavlju (str. 145.-158) obrađuje sloboda savjesti i vjeroispovijedi zajamčena čl. 4. TZ-a, potom se u devetom poglavlju (str. 209.-220.) obrađuje sloboda okupljanja zajamčena čl. 8. TZ-a te se u desetom poglavlju (str. 221.-234.) govori o slobodi udruživanja zajamčenoj čl. 9. TZ-a. Na kraju spomenimo i ona poglavlja koja se bave ustavnim uređenjem određenih temeljnih prava u njemačkom ustavnom sustavu. Tako se u drugome poglavlju (str. 101.-130.) obrađuje pravo na zaštitu osobnosti zajamčeno čl. 2. TZ-a, dok se u četrnaestom poglavlju (str. 263.-272.) obrađuje pravo na nepovredivost doma zajamčeno čl. 13. TZ-a, a petnaesto poglavlje (str. 273.-300.) bavi se pravom vlasništva zajamčenim čl. 14. TZ-a.

Naravno, kako se vidi i iz prethodno napisanoga, zbog ograničenosti prostora nije bilo moguće čak ni spomenuti svako poglavlje u kojima se obrađuju temeljna ustavna načela odnosno temeljne slobode i prava unutar njemačkog ustavnog poretka, nego je izdvojeno tek nekoliko njih. Međutim, s obzirom na utjecaj što ga imaju rješenja TZ-a, ali i sama praksa Saveznog ustavnog suda, čitatelja svakako upućujemo na samostalno konzultiranje knjige o kojoj je riječ jer predstavlja sveobuhvatan i vrlo vrijedan prikaz najvažnijih odrednica njemačkog ustavnog sustava, kroz njihovo ustavno reguliranje i kroz judikaturu Saveznog ustavnog suda, što je uvelike utjecalo na mnoge ustavne sustave pa tako i na ustavni poredak Republike Hrvatske.

Vedran Zlatić, mag. iur.